

Коновальчук І. І. Методологічні підходи до аналізу інноваційної діяльності суб'єктів нововведень / І. І. Коновальчук // Проблеми освіти: Наук-метод. зб. / Інститут інноваційних технологій і змісту освіти МОН України. – Київ, 2015. – Спец. вип. – № 85. – С. 63–69.

УДК 371.1

КОНОВАЛЬЧУК І.І.,
док. пед. наук, доцент,
завідувач кафедри дошкільної освіти і педагогічних інновацій,
(Житомирський державний університет імені Івана Франка)

МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО АНАЛІЗУ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ НОВОВВЕДЕНЬ

У статті обґрунтовано можливості використання евристичних ресурсів та інструментарію системного, синергетичного, культурологічного, акмеологічного, середовищного, проектного, технологічного, суб'єктного підходів у дослідженні освітніх інноваційних процесів та особливостей діяльності їх суб'єктів. Встановлено, що комплексність методологічних засад сприятиме синтезу знань та дозволяє встановити цілісний, взаємозалежний характер об'єктивних і суб'єктивних чинників результативності інноваційної діяльності.

Ключові слова: інноваційний процес, інноваційна діяльність, системний підхід, синергетичний підхід, культурологічний підхід, акмеологічний підхід, середовищний підхід, проектний підхід, технологічний підхід, суб'єктний підхід.

В статье обоснованы возможности использования эвристических ресурсов и инструментария системного, синергетического, культурологического, акмеологического, средового, проектного, субъектного подходов для исследования образовательных инновационных процессов и особенностей деятельности их субъектов. Установлено, что комплексность методологических основ способствует синтезу знаний и позволяет установить целостный, взаимосвязанный характер объективных и субъективных факторов результативности инновационной деятельности.

Ключевые слова: инновационный процесс, инновационная деятельность, системный подход, синергетический подход, культурологический подход, акмеологический подход, средовой подход, проектной подход, технологический подход, субъектный подход.

The article substantiates the possibility of using the heuristic tools and resources as systemic, synergetic, culturological and acmeological, environmental, project, subjective approaches in the research of educational innovation processes and characteristics of the activities of their subjects. It is established that the complexity of methodological principles would facilitate the synthesis of knowledge enabling to set the holistic, interrelated nature of objective and subjective factors of innovation activities.

Key words: innovative process, innovative activity, system approach, synergetic approach, culturological approach, acmeological approach, environmental approach, project approach, process approach, subjective approach.

Постановка проблеми. Інновації в сучасній освіті все більше набувають системного характеру, потужно проявляються процеси самоорганізації й саморозвитку інноваційних педагогічних систем. Колективи навчальних закладів активно включаються в інноваційну, експериментальну діяльність, розробляють та реалізують різноманітні інноваційні проекти. Такі процеси за своєю природою досить складні, полідетерміновані, багатоаспектні в своїх проявах та особливостях суб'єктів інноваційної діяльності, що обумовлює необхідність обґрунтування теоретико-методологічних засад їх всебічного дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичний аналіз проблеми свідчить, що методологічний базис дослідження інноваційних освітніх процесів представлений досить широким спектром наукових підходів, які слугують підґрунтям як для аналізу й побудови теоретичних концептів так і для вивчення та узагальнення емпіричного досвіду інноваційної діяльності. Зокрема, системний підхід визнаний методологічною основою моделювання та проектування інноваційних освітніх процесів (В. Г. Афанасьєв, Х. Барнетт, І. В. Блауберг, В. В. Докучаєва, А. Тряпіцина, Н. Юсуфбекова та ін.). Методика застосування синергетичного підходу для аналізу закономірностей саморозвитку інноваційних педагогічних систем розкривається у працях О. В. Вознюка, А. В. Євтодюк, В. С. Лутая, О. М. Князевої, С. Є. Крючкової, М. О. Федорової та ін. Дослідники соціокультурних та соціально-психологічних аспектів інновацій акцентують увагу на аналізі особистісних характеристик суб'єктів інноваційної діяльності (В. Л. Аношкіна, Г. П. Васянович, Г. І. Герасимов, І. А. Зязюн, Л. В. Ілюхіна, С. Міллер, С. В. Резванов, Е. Роджерс, П. Ю. Саух, Поль А. Хебіг, С. Р. Янголовський та ін.). Основні концептуальні засади й технологія застосування середовищного підходу в управлінні інноваційною діяльністю представлені в дослідженнях О. А. Горчакової, С. Д. Дерябо, Р. О. Кассіної, Ю. С. Мануйлова, О. Г. Трінататської, В. А. Ясвіна та ін. Проблеми формування акмеологічної моделі сучасного педагога піднімаються в дослідженнях Н. В. Гузій, А. О. Деркача, В. Г. Зазикіна, О. А. Дубасенюк, В. М. Максимової, С. С. Пальчевського, Г. С. Сазоненко та ін. Методологія застосування проектного підходу в організації інноваційної діяльності постійно поповнюється роботами зарубіжних та українських науковців (В. С. Безрукова, Дж. Джонс, Я. Дітріх, В. В. Докучаєва, Є. С. Заїр-Бек, А. О. Лігоцький, А. В. Хуторський та ін.).

Разом з тим, аналіз наукових досліджень свідчить, що часто проблеми інноваційної діяльності розглядаються тільки з позицій одного наукового підходу, що призводить до одностороннього трактування теоретичних концепцій та оцінки досвіду нововведень. Вважаємо, що тільки комплексність методологічних засад сприятиме синтезу знань та дозволить встановити цілісний, взаємозалежний характер об'єктивних і суб'єктивних чинників результативності інноваційної діяльності.

Мета статті полягає в обґрунтуванні доцільності та евристичних можливостей наукових підходів у дослідженні особливостей інноваційної діяльності суб'єктів освітніх нововведень.

Методологічний арсенал сучасної освітньої інноватики в основному спрямований на локальну модифікацію навчально-виховного процесу й не вирішує проблеми системних інноваційних змін в освіті. У зв'язку з цим в дослідженні інноваційних процесів пріоритетне значення відводиться системно-синергетичному підходу, який зміщує центр уваги з жорстко детермінованих і структуризованих процесів і явищ, що відбуваються у замкнених (закритих) системах, на вивчення й створення систем відкритого типу, де провідними принципами існування служать самоорганізація та саморегуляція, котрі здійснюються на основі активізації внутрішніх ресурсів в процесі постійної, відкритої, активної взаємодії цих систем із зовнішнім середовищем.

Необхідність застосування системно-синергетичного підходу як методологічної основи аналізу інноваційних педагогічних систем обумовлена з одного боку умовою цілісності й взаємозв'язку всіх їх компонентів, з іншого – відкритістю цієї системи, готовністю швидко реагувати на зміни окремими компонентами, не "чекаючи" поки всі складові системи, її суб'єкти об'єднуються для спільних дій. Такий підхід надає системі гнучкості в формах і способах функціонування, мобільності в змінах структури і функцій, у вільному цілепокладанні. На практиці це означає, що складноорганізована, відкрита педагогічна система, має й реалізує можливості для саморозвитку, самостійного визначення й зміни цілей свого розвитку, змісту й форм діяльності. Функціональними характеристиками таких синергетичних систем є: взаємодія, відкритість, динамічність, саморегуляція й самоорганізація. Найважливішою особливістю цих систем є перевага

системних зв'язків її компонентів над зовнішніми впливами на них. У такому сенсі ефективною представляється взаємодія з педагогічними системами через механізми самокерованого розвитку, зокрема, через рефлексію (індивідуальну, групову) [6, с. 260-261].

Системно-синергетичний підхід ставить питання про той компонент педагогічної системи, який має максимальні, але приховані резерви для змін і саморозвитку як самого себе так і всієї системи. Цим компонентом і є педагоги, синергія особистісних інноваційних потенціалів яких визначає сукупну можливість навчального закладу до створення й реалізації інновацій. Індивідуальні інноваційні ресурси педагогів, чи їх об'єднання у малих творчих групах, як найбільш продуктивних формах взаємодії, є дифузними компонентами інноваційного потенціалу навчального закладу. Сукупність процесів розвитку інноваційної діяльності на засадах природної самоорганізації, самодетермінованості особистості кожного педагога сприяють підтримці оптимального функціонування та процесу самокристалізації, самовідновлення і самозміни педагогічної системи ЗНЗ в цілому.

Актуалізація й розгортання проблеми особистості в педагогічній інновації передбачає розгляд людини як цілісної системи, що розвивається. Провідною ідеєю сучасної концепції управління педагогічним колективом є орієнтація на особистість педагога, на визнання людини головною цінністю колективу, на забезпечення умов для саморозвитку учасників освітнього процесу, їхньої самоактуалізації, найповнішого прояву в суспільному житті. Методологія управління спирається на сучасну педагогічну концепцію, котра має гуманістичний характер і визначає головною метою освіти та виховання самореалізацію закладеного в людині особистісного потенціалу [7, с. 12].

Розвиток інноваційної компетентності педагога має розглядатися як процес актуалізації його внутрішнього інноваційного потенціалу, активізації потреб і мотивів інноваційної діяльності, розкриття творчих можливостей в процесі професійної діяльності.

Особливості інноваційних процесів у системі освіти України безпосередньо обумовлені сучасними світовими та національними соціокультурними тенденціями. При аналізі трансформацій в освіті П. Ю. Саух наголошує, що "слід не забувати відомий методологічний принцип: неможливо вирішити якусь локальну проблему, не враховуючи того контексту, в якому вона постала; не можна вирішити, або хоча б з'ясувати проблеми освіти, не враховуючи їх культурного контексту. Бо система освіти є підсистемою культури" [9, с. 143].

Особливо зростає актуальність в аналізі соціокультурних детермінант інноваційних освітніх процесів в сучасних умовах трансформації культурних цінностей, девальвації традиційної знанневої парадигми освіти, що обумовлює необхідність пошуку моделей освіти, адекватних сучасному типові культури й відповідно новому етапу розвитку цивілізації. Культурологічний підхід визначає методологічні способи аналізу освіти крізь призму ключових понять: культура, культурні зразки, норми й цінності, спосіб життя, діяльність та інтереси. Його дослідницько-пізнавальний потенціал дозволяє виявити культурунової механізми змін в освіті як феномену відтворення й розвитку культури. Також вихідні позиції культурологічного підходу пояснюють, що особистість розвивається не тільки на основі освоєння культури, але й постійного створення та введення в неї нових елементів. Освітньо-виховна функція культури полягає в розвитку творчого потенціалу людини як цілісності її соціокультурних та особистісних якостей, а також оволодіння засобами, що в єдності визначають готовність до творення й реалізації нового.

Творцями й реалізаторами інновацій є люди з відповідним образом мислення, цінностей, мотивації, відносин, які формуються певним типом культури. В контексті освітньої проблематики культура обумовлює особливості розвитку особистості як суб'єкта творчості, які характеризують його готовність до освоєння накопиченого

людством соціального досвіду й здатністю до його збагачення. Г. П. Васянович підкреслює функціональну багатоманітність культури, функції якої такі ж різноманітні, як і потреби особистості й суспільства, які вони повинні задовольняти [2, с. 287-288].

Взаємодія культури та освіти – одне з найважливіших умов їх інноваційності, цілісності, здатності реагувати на соціальні зміни й потреби. Інноваційна освіта покликана розвивати здатність людини до творчості в усіх сферах культури – соціальній, науковій, естетичній, професійній, технологічній, інформаційній та ін. Освіта як соціокультурний феномен має відповідати сучасному типу суспільних відносин, рівню розвитку науки, техніки, технологій. Оскільки культура й освіта ізоморфні й тісно взаємопов'язані, то обидві ці системи визначають рівень інноваційності суспільства й готовності людей до інноваційних змін. Інноваційна освіта має бути не тільки інститутом відтворення культури, а й середовищем творення нової культури. При розробці процесу реалізації нововведень в освіті необхідно враховувати дію законів дифузії інновацій у соціокультурному середовищі, основним з яких є природність інноваційного процесу та його детермінованість.

Наявність відповідного середовища є однією з визначальних умов інноваційного розвитку школи та актуалізації потреб педагогічного колективу в здійсненні змін. Дослідниками та педагогами-практиками підкреслюється взаємно активний характер взаємодії особистості й середовища, яке виконує функції стимулювання, підтримки, рефлексії, організації спільної діяльності та взаємодії його суб'єктів.

Середовищний підхід визначає стратегію опосередкованого управління переведення навчального закладу в інноваційний режим діяльності та розвитку готовності педагогів до освоєння й реалізації інновацій. У технологічному контексті середовищний підхід представляє собою систему взаємодії вчителя з об'єктами середовища, в процесі якої відбувається ідентифікація педагога як суб'єкта інновацій – актуалізація потреб, цілепокладання, мотивів, освоєння способів інноваційної діяльності.

Аналіз психолого-педагогічних досліджень дозволяє виділити основні положення середовищного підходу, суть яких полягає в тому, що середовище: формує особистість (В. М. Бехтерев); створюючи стимули, регулює людську поведінку (М. Я. Басов); визначає "зону найближчого розвитку" особистості (Л. С. Виготський); існує як спілкування, взаємодія, комунікації та інші процеси (М. В. Александрова, В. В. Рубцов); виступає посередником взаємодії між об'єктами, впливає на них, сприяє їх зміні й саме піддається змінам; визначає стійкість та адаптивність системи, яка, реагуючи на зміни зовнішнього середовища, змінює своє внутрішній стан (М. Є. Гусинський, Ю. І. Турчанінова); володіє потенціалом для розвитку людини (Дж. Гібсон); може розвивати індивідуально-неповторне в особистості, формувати певний спосіб її життя та соціальний тип (Ю. С. Мануйлов); найважливішою рушійною силою особистісного розвитку є протиріччя між вимогами й можливостями середовища та потребами й можливостями особистості (Н. В. Ходякова) та ін.

Середовищний підхід стає управлінською теорією і технологією, коли будуть розкриті формально-логічні основи й розроблено його технологічний інструментарій. Підхід повинен містити інформацію про можливості та умови моделювання й реалізації закладеного в ньому управлінського потенціалу для того, щоб розробити технологію й отримати емпіричні докази його ефективності та доцільності [5, с. 7]. Ключовим у середовищному підході є положення про те, що певний тип середовища опосередковує формування певного типу особистості. Звідси логічним є висновок, що інноваційний тип середовища опосередковує інноваційний спосіб життєдіяльності педагога. Потрібно розуміти, що реалізація розвивального потенціалу середовища можлива лише при активності його суб'єктів щодо освоєння і творчого перетворення його компонентів. Основна умова, за якої інноваційне середовище здійснює свої функції, це наявність можливості знаходження в ньому суб'єктом своїх актуальних індивідуальних смислів і шансів їх реалізації. Середовище інноваційного навчального закладу – це тільки

сукупність певних об'єктів, а й взаємодія педагогів з ними, творча робота з їх зміни, в процесі якої відбувається як розвиток середовища, так і професійний та особистісний розвиток педагогів.

Особистісно розвивальний потенціал інноваційного середовища залежить від характеру організації взаємодії його суб'єктів, забезпечення свободи творчості, прояву ініціативи. У такому аспекті середовище розглядається як спеціально сконструйований і структурований комплекс предметних і соціальних умов, які забезпечують широкі можливості для ініціювання й вияву різних форм суб'єктної активності педагогів: ініціативної – ініціація та розгортання тієї чи іншої діяльності; вольової – мобілізація особистісних внутрішніх ресурсів; творчої – вирішення завдань, для яких ні способів, ні можливих результати заздалегідь не відомі; надситуативної – вихід за межі соціокультурних норм чи особистісного досвіду; самоуправління – побудова та реалізація власних життєвих і професійних стратегій; рефлексивної – осмислення, критичний аналіз, корекція своєї діяльності та визначення перспектив подальшого особистісного й професійного зростання [4, с. 28-29].

Узагальнення наукових поглядів щодо проблеми середовища дає підстави розглядати середовищний підхід як засіб інтеграції та розвитку суб'єктів інноваційного процесу, створення умов для їх взаємодії, пошуку можливостей для реалізації інноваційних ідей, професійних та особистісних смислів, соціально-психологічної підтримки та мотивації інноваційної діяльності, її рефлексії.

Інноваційна діяльність потребує високого рівня професіоналізму педагога, зрілості його особистості, стійкого прагнення до постійного самовдосконалення й досягнення вершин майстерності. Аналіз результатів теоретичних досліджень і напрацювань прикладних напрямів акмеології (педагогічної, соціальної, управління, творчості та ін.) уможливили прогнозування продуктивності її методів у розвитку інноваційного потенціалу педагога.

На сучасному етапі найбільш розробленими є напрями акмеології, що пов'язані з дослідженням особистісно-професійного розвитку особистості. Аналіз результатів теоретичних досліджень і напрацювань прикладних напрямів акмеології (педагогічної, соціальної, управління, творчості та ін.) уможливають спрогнозувати її продуктивність у вдосконаленні засобів інноваційної діяльності та розвитку інноваційного потенціалу педагогів. Аргументами, що підтверджують вірогідність такого припущення, виступають результати співставлення концептуальних положень педагогічної інноватики та педагогічної акмеології про сутність та шляхи досягнення професіоналізму педагогічної діяльності. По-перше, інноваційну та акмеологічну педагогічні діяльності поєднує їх гуманістична спрямованість на створення умов для самореалізації особистості, розкриття її природних задатків, забезпечення свободи цілепокладання та творчості. По-друге, інноваційна діяльність здійснюється фахівцем у період зрілості особистості та є умовою її розвитку, оскільки саме в процесі такої діяльності формуються професійно важливі якості педагога, усвідомлюються її результати як суб'єктно прийняті цінності. По-третє, провідним, смислоутворювальним мотивом інноваційної діяльності є мотив саморозвитку й самоактуалізації – прагнення до самовдосконалення та реалізації свого потенціалу як особистості й професіонала. По-четверте, моделі, технології, засоби як акмеологічної так й інноваційної діяльності багато в чому аналогічні, оскільки пов'язані з індивідуальною та колективною творчістю за змістом і результатами.

Акмеологічний підхід представляє собою систему загальнометодологічних та конкретних акмеологічних принципів: комплексності, системності, суб'єктності, соціальної детермінації особистості, розвитку, гуманізму та ін. Принцип комплексності спрямований на інтеграцію знання про різні якості, властивості, стани людини й різних систем, в яких вона здійснює свою життєдіяльність. Розробка комплексного підходу пов'язана з ім'ям Б. Г. Ананьєва, який обґрунтував необхідність вивчення особистості в цілісності її проявів як суб'єкта діяльності, суб'єкта спілкування, суб'єкта пізнання,

кожному із яких властива якісна специфіка способів активності, організації і здійснення діяльності, спілкування та пізнання [1, с. 201]. Специфіка такого підходу в акмеології полягає в тому, що він задає орієнтацію на єдність вивчення й реального вдосконалення людини як суб'єкта професійної діяльності. Принцип системності дозволяє розкрити зміст індивідуально-професійного розвитку особистості як акмеологічної системи. Згідно з принципом системності готовність педагога до інноваційної діяльності є складовою професіоналізму зрілої особистості.

З акмеологічних позицій професіоналізм інноваційної діяльності – це якісна характеристика, що відображає діалектичну єдність особистісної зрілості й технологічної готовності педагога до створення, освоєння і реалізації інновацій. В акмеологічних дослідженнях виявлені особистісні кореляти новаторства, систематизовані й описані акмеологічні методи й технології інноваційної діяльності. Акметехнології спрямовані на постійний розвиток особистості фахівця, його професійного мислення й діяльності. Кінцевий результат використання акметехнологій – стійка здатність до самостійного вибору, самовдосконалення, самореалізації в мінливих соціокультурних умовах.

Основним призначенням технологічного підходу є розроблення технології реалізації нововведень – науково обґрунтованих способів досягнення цілей шляхом раціонального розподілу діяльності на процедури й операції з їх подальшою координацією й синхронізацією. "Сьогодні є всі підстави стверджувати про нову стадію розвитку не лише науки й технологій та про новий рівень їх взаємодії між собою, а й про взаємодію цього новоутворення ("технонауки") з освітою і суспільством загалом", – заявляє П. Ю. Саух. Він наголошує, що об'єктивність сучасної науки лежить в її ефективній технічній дієвості. З одного боку, наука виступає генератором нових технологій, і тому користується всілякою підтримкою, а з іншого – продукування нових технологій обумовлює потребу в науці певного, "обмеженого типу". Тобто більшість потенцій науки, за такого її використання, залишаються нереалізованими. Закономірно, що в суспільних очікуваннях, звернених до науки, за цих умов явно домінують запити на нові ефективні технології, а не тільки на пізнання і пояснення світу [8, с. 33].

Згідно з технологічним підходом інноваційні процеси розробляються й реалізуються як кластер (комплекс) технологій, спрямованих на гарантоване досягнення стійких, прогнозованих результатів нововведень, завдяки чіткому проектуванню цілей, вибору найбільш раціональних способів втілення наукової ідеї в конкретний практичний результат, постійному моніторингу й інструментальному управлінню на всіх етапах реалізації інновацій, виявлення та створення комплексу умов максимального сприяння входження інновації в педагогічну систему, оптимальному використанню ресурсів, передбачення й зменшення впливу несприятливих факторів, уникнення спонтанних і помилкових дій. Технологія конкретизує закономірності й принципи інноваційних процесів у вигляді норм, правил, послідовності етапів, змісту процедур та операцій інноваційної діяльності.

Необхідність технологізації процесу реалізації інновацій обумовлена потребою регламентувати й уніфікувати дії суб'єктів нововведень, оптимізувати витрати ресурсів і зробити можливим їх продуктивне використання в масовій практиці. У кінцевому рахунку технологія розширює можливості суб'єктів інноваційної діяльності за умови використання багаторазово випробуваних, надійних алгоритмів виконання ряду складних або рутинних робіт та операцій і залишає час на творчий пошук вирішення тих завдань, що вимагають неординарних специфічних підходів. Разом з тим, технологія не може бути жорсткою або прив'язаною до якоїсь певної інновації. При максимально можливій стандартизації діяльності в технології завжди закладаються певні "люфти" для можливості її адаптації до конкретних умов реалізації інновації, потреб і можливостей навчального закладу, специфіки змісту нововведення, індивідуальних особливостей його суб'єктів.

Аналіз світового й вітчизняного досвіду підтверджує ефективність проектних технологій як основного способу здійснення інноваційної діяльності. Результатом

проектування є інноваційний проект – система науково обґрунтованих концепції, цілей і заходів, необхідних для реалізації нововведень у реальних умовах конкретного навчального закладу. Зміст етапів проектування визначається організаційними, аналітико-пошуковими, методичними, управлінськими та іншими завданнями, які необхідно вирішити для реалізації інноваційного проекту.

Особливе значення проектного підходу в організації інноваційних освітніх процесів проявляється в його можливостях як методу не тільки аналітичної, дослідницької, а й технологічно-конструкторської діяльності. Його застосування дозволяє здійснювати процедури формалізації теоретичних інноваційних систем та їх трансформації в технологію реалізації освітніх інновацій. Загалом, проектний підхід є основним універсальним способом організації інноваційної діяльності, що уможливорює переведення теоретичних моделей педагогічних систем і процесів на рівень технології їх реалізації.

Одна з основних особливостей педагогічних інновацій полягає в тому, що вирішальну роль на всіх етапах інноваційного процесу відіграє суб'єктивний фактор. Тому дослідники, які займаються інноваційною проблематикою, сьогодні все більше звертаються до вивчення окремої людини як суб'єкта інноваційної діяльності.

Поліфункціональність соціально-психологічного впливу інновацій проявляються в тому, що одночасно зі змінами в об'єктах впровадження вони змінюють стиль мислення, поведінки й суб'єктів, що їх упроваджують. Успішність й ефективність творчої інноваційної діяльності передбачає, що педагог усвідомлює практичну значущість різних інновацій у системі освіти не тільки на професійному, а й на особистісному рівні. Тому дослідники наголошують на необхідності встановлення зв'язків між поняттями "інновація" (об'єкт) та "інноватор" (суб'єкт), а також виявлення умов становлення педагога в якості суб'єкта інноваційних освітніх процесів.

Основу й зміст інноваційних освітніх процесів становить інноваційна діяльність, сутність якої полягає в зміні суб'єктами об'єктів нововведень (педагогічних систем, процесів, технологій тощо), в процесі зміни яких відбувається творчий розвиток й самих суб'єктів. Суб'єктний підхід передбачає орієнтацію педагогічного процесу на утвердження суб'єктної орієнтації (взаємодії) його учасників. При суб'єктній орієнтації життєдіяльність людини орієнтується не зовнішніми ситуаціями як її об'єктами, а внутрішніми чинниками. У цілому суб'єктно-орієнтовані люди характеризуються більш широким колом переживань подій індивідуально-психічного типу й подій, що відносяться до зміни фізичного середовища, оптимістичним прогнозуванням змін свого майбутнього, свідомою роботою над собою [3, с. 138].

Сучасні дослідники до провідних характеристик суб'єкта діяльності особистості відносять активність і дієвість людини, що проявляються в єдності цілепокладання та цілездійснення. Таким чином, категорію "суб'єкт інноваційної педагогічної діяльності" варто розглядати як системоутворюючу при аналізі будь-яких інноваційних процесів в освітянській галузі. З позицій суб'єктного підходу інноваційна діяльність – це особистісно вмотивована творча взаємодія суб'єктів інноваційного процесу, яка спрямована на перетворення всього комплексу їх особистісних внутрішніх структур (цінностей, смислів, мотивів, цілей, моральних позицій), що впливає на перебудову виконавчих, технологічних структур (способів, засобів, зовнішніх результатів).

Висновки. Застосування комплексу наукових підходів уможливорює різнобічний аналіз проблеми дослідження інноваційних процесів а синтез його результатів спричинює критичний аналіз прийнятого змісту основних понять, зміну вихідних позицій і методів до інтерпретації наявних та побудови нових теоретичних концепцій та переоцінки усталеного досвіду нововведень та інноваційної діяльності.

Перспективи подальших досліджень полягають у виявленні евристичних ресурсів тих наукових підходів, що уможливлюють розробку моделей і технологій реалізації інновацій та вирішення проблем розвитку інноваційної компетентності педагогів.

Література:

1. Ананьев Б. Г. Человек как предмет познания : избранные психологические труды : в 2 т. / Б. Г. Ананьев. – М. : Педагогика, 1980. – Т. 1. – 327 с.
2. Васянович Г. П. Вибрані твори : в 5 т. – Т. 1 : Філософія : навч. посібник / Г. П. Васянович. – Львів : Сполом, 2010. – 348 с.
3. Вознюк О. В. Цільові орієнтири розвитку особистості у системі освіти : інтегративний підхід : монографія / О. В. Вознюк, О. А. Дубасенюк. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2009. – 684 с
4. Галузьяк В. М. Образовательная среда как фактор личностного развития будущих учителей / В. М. Галузьяк // Актуальные проблемы педагогической теории и практики : материалы международной научной конференции / под общ. ред. проф. О. И. Кирикова ; проф. Н. И. Сметанского. – М. : Наука : информ ; Воронеж : Воронежский государственный педагогический университет, 2013. – С. 26–36.
5. Мануйлов Ю. С. Средовой подход в воспитании : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.01 / Юрий Степанович Мануйлов. – М. : Рос. акад. образования, науч.-исслед. ин-т теории образования и педагогики, 1998. – 49 с.
6. Професійна педагогічна освіта : акме-синергетичний підхід : монографія / за ред. О. А. Дубасенюк. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2011. – 389 с.
7. Рогова Т. В. Теоретичні і методичні основи персоналізованого підходу в управлінні педагогічним колективом середньої загальноосвітньої школи : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.01 / Тетяна Володимирівна Рогова ; Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди. – Харків, 2006. – 46 с.
8. Саух П. Ю. Сучасна освіта: портрет без прикрас : монографія / П. Ю. Саух. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012. – 382 с.
9. Саух П. Ю. Україна на межі тисячоліть : трансформація духу і випробовування національним буттям / П. Ю. Саух. – Рівне : Волинські обереги, 2001. – 219 с.